

Συνέδριο Τεχνικής Σχολής Μακάριος Γ΄ με θέμα «Σεβασμός, Ευθύνη, Αλληλεγγύη», εκπροσώπηση του Γραφείου στο εργαστήριο για την ομοφυλοφιλία με ομιλία με θέμα «Ομοφοβία, σεξουαλική ελευθερία και δικαίωμα στη διαφορετικότητα», 23 Φεβρουαρίου 2011

Ομοφοβία, σεξουαλικός προσανατολισμός και δικαίωμα στη διαφορετικότητα

Ομοφοβία είναι ο φόβος, η αποστροφή, ή οι διακρίσεις κατά της ομοφυλοφιλίας ή σε βάρος των ομοφυλόφιλων. Η ομοφοβία μπορεί να περιλαμβάνει ακόμη μίσος, εκθρότητα ή αποδοκιμασία των ομοφυλόφιλων ανθρώπων, της ομοφυλοφιλικής συμπεριφοράς, που οδηγεί στην εκδήλωση μισαλλοδοξίας. Συχνά φτάνει ως το σημείο να εκδηλώνεται πολύ επικίνδυνα, όπως μέσω λεκτικής βίας και με ομοφοβικά εγκλήματα μίσους όπως επιθέσεις, ξυλοδαρμούς, ακόμη και φόνους. Η 17η Μαΐου έχει καθιερωθεί ως διεθνής ημέρα κατά της ομοφοβίας. Ο λόγος που επιλέχθηκε η συγκεκριμένη ημερομηνία, οφείλεται στο γεγονός ότι στις 17 Μαΐου 1990, η ομοφυλοφιλία έπαψε να θεωρείται ασθένεια από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας.

Με βάση έρευνα του ευρωβαρόμετρου του 2008 η Ελλάδα και οι Κύπρος αποτελούν χώρες όπου οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού είναι πολύ διαδεδομένες. 73% έναντι 51% που είναι ο ευρωπαϊκός μέσος όρος.

Ο εκφοβισμός των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον είναι εξαιρετικά διαδεδομένος.

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει στην Ιρλανδία, τη Μ. Βρετανία και αλλού, η λεκτική και ψυχολογική βία που βιώνουν τα παιδιά στο σχολείο και ειδικά τα ομοφυλόφιλα παιδιά έχει διαστάσεις επιδημίας. Οι συνέπειες γι' αυτά τα παιδιά είναι βαριές: ψυχικά τραύματα, απομόνωση, απουσίες από τα μαθήματα, αυτοκτονικές τάσεις.

Πρόσφατα πρωτοβουλία κατά της ομοφοβίας και υπέρ της αποδοχής της διαφορετικότητας έλαβαν και εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα. Η ομάδα κατά της ομοφοβίας στην εκπαίδευση συστήθηκε το φθινόπωρο του 2009. Στόχος της είναι αφενός η ευαισθητοποίηση των ίδιων των εκπαιδευτικών σε θέματα ομοφοβίας και τρόπους αντιμετώπισής της αλλά και, στη συνέχεια, τον σχεδιασμό διάφορων πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση της βίας που υφίστανται οι μαθητές και οι μαθήτριες στο σχολικό περιβάλλον

Ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι εξαιρετικά σημαντικό και εξίσου σημαντική η ευθύνη των εκπαιδευτικών. (Χαιρετισμός παρούσας πρωτοβουλίας του σχολείου). Εξάλλου ο σωστός παιδαγωγός δεν περιορίζεται στη μεταφορά πληροφοριών στους μαθητές του αλλά οφείλει και μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση των προσωπικοτήτων τους.

Στην Κύπρο γίνεται τώρα προσπάθεια για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας μέσα από τη διαμόρφωση ενός δημοκρατικού και ανθρώπινου σχολείου. *«Δημοκρατικό είναι το σχολείο στο οποίο φοιτούν μαζί όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ιδιαιτερότητα μπορεί να έχουν για να προετοιμαστούν για το κοινό τους μέλλον. Ανθρώπινο είναι το σχολείο στο οποίο κανένα παιδί δεν αποκλείεται, δεν περιθωριοποιείται, δεν στιγματίζεται, δεν δυστυχεί λόγω κάποιας ιδιαιτερότητας. Είναι ένα σχολείο απόλυτου σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, όπου οι μαθητές έχουν το δικαίωμα να βιώνουν μια από τις δημιουργικές και ευτυχισμένες περιόδους της ανθρώπινης ζωής».*

Το δικαίωμα στη σεξουαλική ελευθερία συνίσταται στην εξουσία του καθενός να ορίζει το σώμα του να έρχεται σε επαφή με πρόσωπο της επιθυμίας του ανεξάρτητα από το αν ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι η τεκνοποίηση. Με άλλα λόγια, σεξουαλική ελευθερία σημαίνει δικαίωμα να αναπτύσσω σεξουαλική δραστηριότητα εφόσον θέλω, για όσο θέλω, με όποιον θέλω και όπως θέλω. Ανεξάρτητα από το εάν η παραδοσιακή ηθική υποκριτικά συνέδεσε τον όρο αυτό με την αναπαραγωγική διαδικασία, ταυτίζοντας την ερωτική επιθυμία με την αναπαραγωγή του είδους, είναι σαφές πια στην εποχή μας ότι ο όρος έχει ευρύτερο περιεχόμενο. Διαφορετικά θα έπρεπε να παραδεχτούμε ότι το ανθρώπινο σώμα είναι μόνο το μέσο για την επίτευξη της αναπαραγωγικής διαδικασίας και ότι το μυαλό και η ψυχή μας, η προσωπικότητά μας με άλλα λόγια δεν παίζουν κανένα ρόλο. Το όριο βέβαια στην σεξουαλική ελευθερία, όπως και σε κάθε δικαίωμα είναι τα δικαιώματα των άλλων. Δεν θα πρέπει δηλαδή να ασκούμε το οποιοδήποτε μας δικαίωμα με τρόπο που θα περιορίζει τα δικαιώματα των συνανθρώπων μας.

Ο ομοερωτικός σεξουαλικός προσανατολισμός δεν επιλέγεται. Αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της προσωπικότητας του καθενός. Είναι έμφυτο γνώρισμα που οφείλει να σέβεται κάθε δημοκρατική κοινωνία. Κανείς μας δεν μπήκε σε μια διαδικασία να σκεφτεί ποιον επιλέγει να ερωτευτεί, ή από ποιον νιώθει έλξη. Δεν είναι μια διαδικασία επιλογής.

Όλοι είμαστε ιδιαίτεροι και διαφορετικοί. Κάποιοι έχουμε περισσότερα κοινά γνωρίσματα κάποιοι λιγότερα. Κάποιοι διαφέρουμε για λόγους που δεν οφείλονται σε εμάς αλλά στους γονείς μας ή στη φύση ((ύψος, βάρος, χρώμα μαλλιών) ή και σε καθαρά τυχαίους παράγοντες (πχ η καταγωγή- χώρα που έτυχε να γεννηθούμε). Ο καθένας μας όμως έχει το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό και στη διαφορετικότητα. Η διαφορετικότητα εξάλλου και όχι η ομοιομορφία είναι αυτή που κάνει την ανθρώπινη φύση ξεχωριστή. Ο κάθε άνθρωπος διαφέρει από τον άλλον εξωτερικά αλλά και σκέφτεται και νιώθει διαφορετικά. Παραμένει εντούτοις ίδιος στον πυρήνα της υπόστασής του λόγω ακριβώς της ανθρώπινης του φύσης.

Τον τελευταίο καιρό (αναφορά στις εκθέσεις της ΑΚΡ) υπάρχει έντονη συζήτηση αναφορικά με τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων ατόμων. Ακούστηκαν πολύ ακραίες τοποθετήσεις και αντιδράσεις. Οι αντιδράσεις αυτές δείχνουν δυστυχώς το μέγεθος της άγνοιας και του φόβου της κυπριακής κοινωνίας απέναντι στο οτιδήποτε διαφορετικό. Δείχνουν επίσης μια έντονη υποκριτική συμπεριφορά καθώς η ομοφυλοφιλία είναι μια από τις πραγματικότητες που η κυπριακή κοινωνία σεμνότυφα αρνείται επίμονα να συζητήσει παραγνωρίζοντάς την.

Δυστυχώς κατά τη συζήτηση του ζητήματος της νομικής αναγνώρισης της σχέσης ομοφύλων προσώπων ακούστηκαν απαράδεκτες δηλώσεις που ισοδυναμούσαν με πλήρη απαξίωση της ομοφυλοφιλίας, ταυτίζοντας την με ψυχική ανωμαλία με κτηνοβασία και παιδοφιλία κάτι που προκάλεσε την έντονη αντίδραση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Οι αντιδράσεις μας πήγαν σε άλλες εποχές. Μας θύμισαν την επώδυνη ιστορία της ομοφυλοφιλίας και την ταύτιση της αρχικά με την αμαρτία και το έγκλημα. Αργότερα, στο δεύτερο μισό του προηγούμενου αιώνα η ομοφυλοφιλία αντιμετωπίστηκε ως ψυχική ασθένεια. Αποχαρακτηρίστηκε ως τέτοια από την Αμερικανική ψυχιατρική εταιρεία στις αρχές της δεκαετίας το 70 και το 1981 από το ΣτΕ. Όπως ανέφερα στην αρχή, το Μάιο του 1990 η ΠΟΥ απεφάνθη ότι η ομοφυλοφιλία δεν συνιστά ψυχολογική διαταραχή.

Να θυμίσω ότι μέχρι την περασμένη δεκαετία η ομοφυλοφιλία στην Κύπρο θεωρείτο ως ποινικό αδίκημα, ενώ οι στρατεύσιμοι απαλλάσσονταν από την εκπλήρωση των στρατιωτικών τους υποχρεώσεων επειδή θεωρούνταν ως ψυχικά ασθενείς. Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι μετά τη γνωστή απόφαση Μοδινός εναντίον Κύπρου αποποινικοποιήθηκε η σεξουαλική πράξη μεταξύ συναινούντων ενηλίκων μέσω της τροποποίησης του Ποινικού Κώδικα.

Διεθνείς και ευρωπαϊκοί οργανισμοί και δικαστήρια τονίζουν ότι οι κάθε είδους διακρίσεις είναι παράνομες και αδικαιολόγητες. Ειδικά όσον αφορά το θέμα της ομοφυλοφιλίας τα ευρωπαϊκά δικαστήρια μέσω της νομολογίας τους έχουν αποφανθεί ότι οι αντιλήψεις για τον παραδοσιακό γάμο και την οικογένεια έχουν εξελιχθεί ενώ έχουν καταδικάσει επανειλημμένα χώρες που προέβαιναν σε διακρίσεις εις βάρος των ομοφυλοφίλων. Πολλά ευρωπαϊκά κράτη προχώρησαν στη διαμόρφωση ενός ελάχιστου κοινού παρονομαστή σεβασμού των δικαιωμάτων των ομοφυλοφίλων. Τούτο έγινε είτε με την επέκταση της δυνατότητας σύναψης γάμου και σε ομόφυλα ζευγάρια είτε με τη νομοθετική κατοχύρωση εναλλακτικών μορφών τυποποιημένης συμβίωσης των γνωστών σύμφωνων συμβίωσης.

Επίσης, το Σύνταγμα της Κύπρου περιλαμβάνει επίσης την υποχρέωση σεβασμού της αρχής της ίσης μεταχείρισης των φύλων η οποία στη σύγχρονη δυναμική εκδοχή της υποδηλώνει ότι η ισότητα των φύλων δεν σημαίνει απλώς και μόνον ότι οι γυναίκες δεν είναι κατώτερες από τους άνδρες. Σημαίνει, ταυτόχρονα, ότι το φύλο δεν μπορεί να θεωρείται καθοριστικό κριτήριο για την απόδοση ή την αποστέρηση δικαιωμάτων.

Ποιοι όμως είναι οι λόγοι που συντείνουν στην ομοφοβία? Πρώτιστα είναι η άγνοια και ο φόβος για το διαφορετικό αλλά και ο συντηρητισμός και η υποκρισία που διέπει οπισθοδρομικές κοινωνίες για θέματα ταμπού όπως η ανθρώπινη σεξουαλικότητα.

Ειδικότερα στην Κύπρο, η προκατάληψη και η εχθρικότητα απέναντι στα ομοφυλόφιλα άτομα ενισχύεται από:

- Την ανοικτά ομοφοβική τοποθέτηση της εκκλησίας
- Την ομοφοβική στάση και ρητορεία μιας μερίδας πολιτικών προσώπων
- Τα αρνητικά στερεότυπα που προβάλλονται από τα ΜΜΕ
- Στην έλλειψη σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία
- Στην αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος να αναπτύξει το σεβασμό στη διαφορετικότητα, την ανεκτικότητα και την εξάλειψη των διακρίσεων.

Οι εξελίξεις σε πολλές χώρες της Ευρώπης και οι προσπάθειες που καταβάλλουν οι κοινωνίες τους για να εξαλείψουν τις διακρίσεις αποτελούν απόδειξη ότι μια σύγχρονη ανοικτή δημοκρατική κοινωνία δεν θα πρέπει να λειτουργεί καταπιεστικά, εξαναγκάζοντας τους πολίτες να κρύβουν τις οποιεσδήποτε θεμιτές συμπεριφορές τους αλλά θα πρέπει να αντιστέκεται σε νοοτροπίες που επιχειρούν να επιβάλουν το δικό τους τρόπο ζωής, έστω και αν ένας συγκεκριμένος τρόπος ζωής είναι αυτός που ακολουθείται από τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι για την πλειοψηφία αλλά για το άτομο.

Άλλωστε, η δημοκρατικότητα μίας κοινωνίας εκφράζεται πρωτίστως μέσα από την αναγνώριση του «δικαιώματος της διαφορετικότητας» και την αποδοχή που επιδεικνύει σε αυτή. Γιατί η ελευθερία είναι πρώτα από όλα η ελευθερία να είσαι διαφορετικός, και «σεξουαλική ελευθερία» είναι πριν από όλα η ελευθερία αυτών που ασκούν την σεξουαλικότητα τους διαφορετικά, χωρίς να υπόκεινται σε δυσμενή μεταχείριση και περιθωριοποίηση για τις επιλογές τους

Εσείς ως νέοι μπορείτε να αλλάξετε συντηρητικές νοοτροπίες που αφενός μας εκθέτουν ως χώρα αλλά κυρίως μας κάνουν δυστυχισμένους και μίζερους πολίτες. Και δεν εννοώ να απαξιώνετε την παράδοση και την κουλτούρα μας. Μπορείτε όμως να συνεισφέρετε στην καλλιέργεια κοινωνικής κουλτούρας που συνεπάγεται μια κοινωνία ανοικτή και φιλόξενη. Σκεφτείτε σοβαρά ότι θα μπορούσατε να ήσασταν στη θέση τους, (όπως ανέφερα κανείς δεν επιλέγει ούτε το σεξουαλικό του προσανατολισμό ούτε τη χώρα στην οποία γεννιέται ούτε το χρώμα το οποίο έχει). Μια κοινωνία αγάπης, ανεκτικότητας και αλληλεγγύης είναι μια κοινωνία ασφαλής, όπου οι πολίτες απολαμβάνουν τα αγαθά της απαλλαγμένοι από μίσση και πάθη.

Ποιον θα δεχόσασταν εσείς? Ποιός είναι ο φυσιολογικός σύμφωνα με τα δικά σας κριτήρια? Εκείνος που μοιάζει με όλους τους άλλους? Και τι σημαίνει μοιάζω? Είμαι απόλυτα ίδιος? Και με ποιόν?

Αναλογιστείτε αυτά τα ερωτήματα και βάλτε τον εαυτό σας στη θέση των «διαφορετικών». Μεταφερθείτε σε ένα σχολείο στην Αφρική, σε μια τάξη όπου όλα τα παιδιά έχουν μαύρο χρώμα... Πόσο δίκαιο και λογικό θα ήταν να

αποτελούσατε αντικείμενο κοροϊδίας επειδή είστε οι μόνοι λευκοί? Πριν απορρίψετε κάποιον επειδή δεν είναι σαν εσάς σκεφτείτε αν εσείς είστε ίδιοι με όλους τους άλλους και πως θα νιώθατε αν λόγω της διαφορετικότητάς σας βιώνατε μοναξιά και απομόνωση. Μιας διαφορετικότητας που αφορά αποκλειστικά και μόνο το άτομό σας, την προσωπική σας ζωή και δεν επηρεάζει με κανένα τρόπο τα δικαιώματα των άλλων.